

BISDOM ROTTERDAM

2012 | OKTOBER

Het Tweede Vaticaans Concilie

Kerk zijn in deze tijd

De bronnen van onze waarden

Het Concilie was een religieus gebeuren

Bestelbon

Ik bestel:

Aantal sets	Art.code	Artikel
_____	795	10 enkele kaarten set Melkgrot (€ 3,75)
_____	796	5 dubbele kaarten set Melkgrot (€ 3,75)

Naam: _____ m/v

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Telefoon: _____

Bank- of gironummer: _____

E-mail: _____

Handtekening: _____

20026 Rotterdam

Stuur uw bestelbon naar: Kerk in Nood - Postbus 1645 - 5200 BR 's-Hertogenbosch

Kerk in Nood / Oostpriesterhulp • Peperstraat 11-13 • Postbus 1645 • 5200 BR 's-Hertogenbosch
T (073) 613 08 20 • F (073) 614 10 95 • E info@kerkinnood.nl • I www.kerkinnood.nl
Bank 22.71.75.484 • IBAN NL64FVLB0227175484 • BIC FVLB NL22

Kerstkaarten uit Bethlehem

Steun Christenen in Bethlehem met de aankoop van kerstkaarten. De kaarten zijn ontworpen, gedrukt en verpakt in Bethlehem. De afbeeldingen zijn reproducties van het reliëf uit de Melkgrot in Bethlehem. Beschikbaar zijn pakketjes van 5 dubbele kaarten (inclusief enveloppen) of 10 enkele kaarten (5 verschillende afbeeldingen). De prijs per pakketje is € 3,75. Ga voor meer artikelen van Kerk in Nood naar www.kerkinnood.nl/winkel.

Door het bestelformulier in te vullen machtigt u Kerk in Nood het totaalbedrag van uw bestelling, vermeerderd met een bijdrage voor de verzendkosten, éénmalig van uw rekening te incasseren. De verzendkosten bedragen € 1,95 ongeacht de omvang van uw bestelling.

Bisdom Rotterdam

Dit magazine is een uitgave van het bisdom Rotterdam. Deze uitgave is in samenwerking met het bisdom Breda tot stand gekomen. Het is een bijlage bij het bisdomblad Tussenbeide, dat evenals het magazine aandacht schenkt aan de viering van 50 jaar Vaticanum II. In dit magazine vindt u een poster met de tijdlijn van het Concilie en aan de buitenzijde enkele passages uit de brief 'Porta fidei' van Paus Benedictus XVI.

Redactie

Frits Vermeulen
Francis Wout
(hoofdredacteur bisdom Rotterdam)
Daphne van Roosendaal
(hoofdredacteur bisdom Breda)

Adres redactie

E persenuitvoering@
bisdomrotterdam.nl
T 010 281 51 71
F 010 436 71 90
Kon. Emmalein 3
3016 AA Rotterdam

Advertentieverkoop

Borgerpark Media
E info@borgerparkmedia.nl
T 0475 711 362
I www.borgerparkmedia.nl

Vormgeving

brainstorm en concept, Breda

Druk

Halewijn, Antwerpen

Issn nummer: 1874-0480

IN DEZE UITGAVE

4 |

Het Jaar van het Geloof

8 |

Geloofsgesprek met bisschop Van den Hende

12 |

De constitutie Sacrosanctum concilium

18 |

De Schrift is groter dan wijzelf

24 |

'Blijf in contact met de bronnen van onze waarden'

28 |

De constitutie Lumen gentium

- 6 | Vaticanum II - Feiten op een rij
- 10 | Open voor de Komende Heer
- 14 | Het Eerste Vaticaans Concilie
- 16 | De constitutie Dei Verbum
- 20 | 'Het Concilie was een religieus gebeuren'
- 22 | De constitutie Gaudium et spes
- 26 | De gemeenschap van gelovigen
- 30 | Indachtig het woord van de Heer

www.priesterworden.nl
www.diakenworden.nl

Bisdom Rotterdam

Word donateur van
priester- en diakenopleiding Vronesteyn

Banknummer: 365673

VAN DE REDACTIE

In 2012 herdenkt de Katholieke Kerk dat precies vijftig jaar geleden het Tweede Vaticaans Concilie startte. De viering van vijftig jaar Vaticanum II is voor het bisdom aanleiding om dit speciale bisdommagazine uit te geven. Het Concilie was het initiatief van paus Johannes XXIII, drie maanden nadat hij paus was geworden. De paus wilde een herbronning van het geloof en hij wilde de

Kerk 'bij de dag' brengen ('aggiornamento'). Het Concilie wilde zich afstemmen op wat de Kerk te doen stond, in een veranderende samenleving en met de grote rijkdom van het evangelie van het begin. Dit magazine gaat in op de vier belangrijkste teksten van het Concilie, de vier constituties Dei Verbum, Lumen gentium, Sacrosanctum concilium, en Gaudium et spes. De constituties zijn de voornaamste documenten van Vaticanum II. Voor paus Benedictus XVI is vijftig jaar

Vaticanum II de aanleiding om een Jaar van het Geloof te houden. Het Jaar van het Geloof wil met het oog op het getuigenis van christenen in de wereld bijdragen aan een hernieuwde bekering en aan de herontdekking van het geloof. Het Jaar van het Geloof start op 11 oktober 2012 in Rome. Wereldwijd sluiten bisdommen zich daarbij aan. In ons bisdom vieren we die dag de start van het Jaar van het Geloof met een plechtige eucharistieviering.

HET JAAR VAN HET GELOOF

(Foto: R. Mangold)

Op 11 oktober 2012 start het Jaar van het Geloof. Op die dag viert de Kerk de vijftigste verjaardag van de opening van het Tweede Vaticaans Concilie (11 oktober 1962) én de twintigste verjaardag van de uitgave van de Catechismus van de Katholieke Kerk (11 oktober 1992).

Het Jaar van het Geloof wil bijdragen aan een hernieuwde bekering en aan de herontdekking van het geloof, met het oog op het getuigenis van christenen in de wereld. Die getuigenis is nodig om mensen naar de 'poort van het geloof' te leiden.

Porta fidei

'Poort van het geloof' (Porta fidei) is de titel van de brief van paus Benedictus waarin hij het Jaar van het Geloof aankondigt. De paus wil met het Jaar van het Geloof in oktober 2012 de start van het Tweede Vaticaans Concilie herdenken en de uitgave van de Catechismus van de Katholieke Kerk.

Daarnaast is het voor hem het moment om een bisschoppensynode te houden over nieuwe evangelisatie. Het thema van de bisschoppensynode is 'De nieuwe evangelisatie voor het doorgeven van het christelijk geloof'.

Overtuigde inzet

Het is de liefde van Christus die onze harten vervult en ons ertoe aanzet te evangeliseren, geeft de paus aan. "Hij zendt ons vandaag evenals toen uit over de wegen van de wereld om zijn evangelie te verkondigen aan alle volken van de aarde (vgl. Mat. 28, 19)." Paus Benedictus XVI benadrukt dat Christus de Kerk in iedere tijd bijeenroept en de verkondiging van het evangelie toevertrouwt met een opdracht die steeds nieuw is. "Daarom is ook vandaag een meer overtuigde inzet van de Kerk ten gunste van een nieuwe evangelisatie nodig om de vreugde in het geloof opnieuw te ontdekken en het enthousiasme in het meedelen van het geloof te hervinden" (Porta fidei, nr. 7).

Aanbevelingen

De Congregatie voor de Geloofsleer heeft aanbevelingen opgesteld voor het Jaar van het Geloof. Dat sluit overige initiatieven niet uit, geeft de congregatie aan. Voor bisdommen stelt men dat elk bisdom een viering zal houden voor de opening van het Jaar van het Geloof en een plechtige afsluiting ervan om in de kathedraal en in de Kerk van de hele wereld het geloof in de verrezen Heer te belijden. Ook stelt men voor dat er wereldwijd in alle bisdommen een studiedag wordt georganiseerd over de Catechismus van de Katholieke Kerk.

Als aanbeveling voor parochies beveelt de Congregatie voor de Geloofsleer aan dat gelovigen de apostolische brief van de paus Porta fidei lezen en overwegen. "Alle gelovigen zijn geroepen om de gave van het geloof te hernieuwen. Zij moeten proberen hun eigen ervaringen van geloof en liefdadigheid door te geven aan hun broeders en zusters, ook die van andere christelijke geloofsgemeenschappen,

aan hen die niet geloven of gewoon onverschillig zijn," aldus de notitie, die zo een impuls wil geven aan het getuigenis van katholieken in de wereld.

Getuigenis van de liefde

Heel nadrukkelijk wijst de paus in Porta fidei op het getuigenis van de liefde. "Het Jaar van het Geloof zal ook een gunstige gelegenheid zijn om het getuigenis van de liefde te intensiveren." De paus citeert uit de brief van de apostel Jakobus (Jak. 2, 14-18): "Broeders, wat baat het een mens te beweren dat hij geloof heeft, als hij geen daden kan laten zien? Kan zo'n geloof hem soms redden? Stel dat een broeder of een zuster geen kleren heeft en niets om te eten, en iemand van u zou zeggen: 'Geluk ermee! Houd u warm en eet maar goed' en hij zou niets doen om in hun stoffelijke nood te voorzien - wat heeft dat voor zin? Zo is ook het geloof, op zichzelf genomen, zonder zich in daden te uiten, dood" (Porta fidei, nr. 14).

De paus wijst erop dat geloof en liefde elkaar nodig hebben: "Het geloof zonder de liefde draagt geen vrucht en de liefde zonder het geloof zou een gevoel zijn dat voortdurend ten prooi is aan de twijfel" (Porta fidei, nr. 14).

Geloofskennis

Kennis van de geloofsinhoud is essentieel om de eigen instemming te geven, geeft de paus aan, om ten volle met verstand en wil aan te sluiten bij hetgeen door de Kerk wordt voorgehouden.

De Catechismus van de Katholieke Kerk is daarbij een "kostbaar en onmisbaar hulpmiddel" (Porta fidei, nr. 10). "In dit Jaar zal daarom de Catechismus van de Katholieke Kerk een echt instrument kunnen zijn ter ondersteuning van het geloof, vooral voor hen die de vorming van de christenen, zo bepalend in onze culturele context, ter harte gaat," aldus de paus (Porta fidei, nr. 12).

Daphne van Rosendaal

Het Jaar van het Geloof begint op **11 oktober 2012** en wordt afgesloten op **24 november 2013**, het Hoogfeest van Christus Koning.

Het **bisdom Rotterdam** opent het Jaar van het Geloof met een **Eucharistieviering op donderdag 11 oktober om 19.00 uur** in de Basiliek van de Heilige Liduina en Onze Lieve Vrouw Rozenkrans te Schiedam.

De **brief van de Paus** is verschenen in **Rkkerk.nl Kerkelijke Documentatie** en een samenvatting is opgenomen op het affiche dat met dit bisdommagazine wordt verspreid.

VATICANUM II

FEITEN OP EEN RIJ

(Foto: P. van Mulken)

Paus Johannes XXIII

- Het tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) is één van de eenentwintig oecumenische concilies die de kerkgeschiedenis kent.
- In het Latijn betekent het woord 'concilium': vergadering. Binnen de Rooms-katholieke Kerk is een concilie een wetgevende vergadering waaraan enkel bisschoppen kunnen deelnemen. Een concilie spreekt voornamelijk over de leer, de discipline, de liturgie en het leven van de Kerk.
- Er zijn verschillende types concilies:
 - Het oecumenisch concilie: een algemene kerkvergadering van alle diocesane bisschoppen. De paus roept een oecumenisch concilie bijeen. Hij of zijn plaatsvervangers zitten het voor. Hij bepaalt de onderwerpen die aan bod komen en keurt de besluiten goed. Deze goedkeuring is nodig voor de rechtsgeldigheid van de bepalingen.
 - Lokale kerkvergaderingen, zoals het provinciaal concilie. Hieraan nemen de bisschoppen uit een kerkprovincie deel.
- Paus Johannes XXIII kondigde het oecumenisch concilie aan op 25 januari 1959 in de basiliek van de St. Paulus buiten de Muren. Het werd op 11 oktober 1962 geopend en op 8 december 1965 gesloten.
- De concilievaders kwamen in vier sessies bijeen. Ongeveer 2300 bisschoppen namen deel aan deze plenaire sessies. Hiermee is het het grootste oecumenisch concilie uit de kerkgeschiedenis. Ter vergelijking, deskundigen schatten dat er bij het Concilie van Trente (1545-1563) bij de eerste sessie 34 tot 71 deelnemers waren.
- De eerste plenaire sessie van het Tweede Vaticaans Concilie duurde van 11 oktober 1962 tot en met 8 december 1962. Er werd een begin gemaakt met documenten over de communicatiemiddelen en de liturgie.
- De eerste sessie is de enige sessie die paus Johannes XXIII heeft bijgewoond. Deze paus stierf op 3 juni 1963.
- Zijn opvolger, paus Paulus VI, zette het concilie voort. De tweede plenaire sessie duurde van 29 september 1963 tot 4 december van dat jaar. Op 4 december werd de constitutie over de liturgie (Sacrosanctum concilium) afgekondigd.
- De derde zittingsperiode begon op 14 september 1964 en werd op 21 november van dat jaar afgesloten. De concilievaders stelden op 21 november de dogmatische constitutie over de Kerk vast (Lumen gentium).
- De laatste plenaire sessie duurde van 14 september 1965 tot 8 december 1965. Tijdens deze sessie voltooiden de bisschoppen de dogmatische constitutie over de Goddelijke Openbaring (Dei Verbum) en de pastorale constitutie over de Kerk in de wereld (Gaudium et spes).
- Binnen de documenten van het Tweede Vaticaans Concilie onderscheidt men drie groepen: constituties, decreten, verklaringen.
- De constituties zijn de voornaamste documenten. Er zijn er vier. Twee constituties (Dei Verbum en Lumen gentium) zijn leerstellig van karakter. Ze behandelen de leer van de Kerk over de openbaring, en over de Kerk zelf (ecclesiologie). Lumen gentium is eigenlijk het kerndocument van het concilie, omdat de Kerk erin haar zelfverstaan bespreekt. De constitutie Sacrosanctum concilium gaat over de liturgie. Gaudium et spes is een pastorale constitutie, waarin de Kerk zich begaan toont met de lotgevallen van de maatschappij.
- De decreten van Vaticanum II behandelen onderwerpen die al in Lumen gentium aan de orde zijn geweest, maar nader moesten worden uitgewerkt. Ze zijn praktisch en bevatten geen plechtige dogmatische uitspraken. Zo zijn er decreten over de oecumene, de priesteropleiding, de vernieuwing van het religieuze leven, de missie en het lekenapostolaat. In totaal zijn er negen decreten.
- De verklaringen van het concilie bevatten een uitspraak over een actueel onderwerp, maar het concilie pretendeert niet dit thema helemaal uit te diepen. Het zijn drie kortere teksten. Ze gaan over de opvoeding, de godsdienstvrijheid en de verhouding met de niet-christelijke godsdiensten.
- Al deze documenten hebben een belangrijke rol gespeeld in de recente kerkgeschiedenis. Om te komen tot een authentieke vernieuwing van de Kerk blijft de studie van het Tweede Vaticaans Concilie voortdurend van belang.

Hans de Jong

De gegevens uit dit artikel zijn in belangrijke mate ontleend aan 'Vaticanum II en verder: De leer van het concilie en de ontwikkeling daarvan in de tijd eraan', J. Hendriks, 1993.

(Foto: P. van Mulken)

GELOOFSGESPREK MET BISSCHOP VAN DEN HENDE

Vanwege vijftig jaar Tweede Vaticaans Concilie worden in samenwerking met Omroep RKK Geloofsgesprekken gemaakt over het Concilie. Mgr. dr. J.H.J. van den Hende sprak erover met Leo Fijen in het Geloofsgesprek op zondag 8 januari 2012. Het interview is te bekijken via de website van Omroep RKK (www.rkk.nl).

Bisschop, waarom vindt u het Concilie zo belangrijk?

Het is een belangrijk moment in de kerkgeschiedenis geweest, een oecumenisch concilie. Dat wil zeggen dat de gehele wereld van de Kerk erbij betrokken was. Het was een uniek gebeuren en voor het eerst zo groot in de twintigste eeuw. Doordat de media erbij konden zijn is het het grote Concilie geworden waar de hele wereld getuige van is geweest.

Paus Johannes XXIII riep het bij elkaar, waarom deed hij dat?

De paus wilde twee dingen. Hij wilde graag dat we teruggingen naar de bronnen van ons geloof. Hij was er zich als kerkhistoricus zeer van bewust dat de Kerk niet alleen een

Kerk van de actualiteit is, maar ook geworteld is in de grote bronnen van het geloof. Ten tweede wilde hij de Kerk bij de tijd brengen. Niet om de grillen van de tijd te volgen, maar om de noden en de vragen van de twintigste eeuw samen met de bronnen van het geloof te bespreken op het Concilie.

Het Concilie werd in 1959 aangekondigd. Daarna duurde het nog drie jaar, tot 1962, voordat het bijeen kwam. De paus vroeg bisschoppen wereldwijd om wensen, vragen en noden aan te reiken. Die inventarisaties gingen vooraf aan het Concilie. En ga maar na dat je, als je een Concilie wil organiseren met meer dan tweeduizend bisschoppen, heel veel logistiek te verwerken hebt.

Paus Johannes XXIII was een tussenpaus dachten velen.

Ja, toen hij op zijn 77ste paus werd dacht men: deze paus met zijn grote ervaring als bisschop zal de Kerk goed leiden, maar men had niet gerekend op zo'n bijzonder initiatief als het Tweede Vaticaans Concilie.

Het bij de tijd brengen van de Kerk is een begrip geworden dat bijna door iedereen gebruikt wordt. Wat bedoelen we er mee?

Het heeft te maken met het geloof dat de Kerk als instrument van God in de wereld openstaat voor de noden van de wereld, en dat de Kerk vanuit de bronnen het juiste getuigenis geeft en de juiste dienst aan de samenleving bewijst om het evangelie ter sprake te brengen in woord en daad. Dat betekent dat het Concilie zich wilde afstemmen op wat de Kerk in de twintigste eeuw toen te doen stond in een veranderende samenleving en met de grote rijkdom van het evangelie van het begin.

Wat is nu de betekenis vandaag de dag van wat daar vijftig jaar geleden begonnen is?

Het was voor het eerst dat de wereldwijde Kerk zo zichtbaar aanwezig was. Van alle windstreken was men gekomen. En, nogmaals, voor het eerst werd het ook zo intens beleefd door de mensen via de media. Je kon het Concilie volgen ook al was je ver weg. Toen de paus het Concilie aankondigde dachten velen dat het één sessie zou worden in 1962, maar uiteindelijk werden het vier sessies. Het is dus een periode van drie jaar geweest dat meer dan tweeduizend bisschoppen naar Rome kwamen om steeds een etappe af te leggen van het Concilie.

Wat ook bijzonder was is dat Johannes XXIII na de eerste sessie stierf. Hij was toen inmiddels 83. Daarna heeft de nieuwe paus Paulus VI het Concilie opnieuw geopend. Zo is het Concilie niet alleen het idee van één paus. Het is gedragen door de Geest, door de opvolger overgenomen, en door het wereldwijde episcopaat en met heel veel ook andere aanwezigen tot een grote gebeurtenis van geloof geworden.

En er namen ook Nederlandse bisschoppen aan deel?

Ja, onder meer mgr. Baeten van Breda, mgr. Bekkers en mgr. Bluysen van 's-Hertogenbosch, mgr. Jansen van Rotterdam, en kardinaal Alfrink. Het was een werkelijk oecumenisch Concilie.

Oecumenisch in de oude zin van het woord, wat betekent dat?

Wereldomvattend.

Maar oecumene is daar toch ook op een geweldige manier gestimuleerd?

Ja, de Kerk is tijdens het Vaticaans Concilie ook de dialoog aangegaan met andere godsdiensten. Met het jodendom en met andere christelijke gemeenschappen. Vertegenwoordigers daarvan waren als gast aanwezig bij sessies, konden het Concilie meemaken en ook een inbreng hebben. Dus het was een Concilie dat al gelijk openstond voor het gesprek met andere godsdiensten en de wereld.

De ramen en deuren gingen letterlijk open.

Ja, de ramen en de deuren gingen open. Niet om de frisse lucht, maar om de werking van de heilige Geest zodanig voor de Kerk af te smeken dat het een enorme vernieuwing zou zijn van het geloof. Let wel: vernieuwing is geen verandering. Het Concilie is wel eens gezien als een breuk, maar het is eigenlijk een Concilie van de continuïteit.

Het Concilie geeft ook aan dat wij allemaal een zending hebben in deze wereld.

We zijn gedoopt, kind van God, lid van de gemeenschap van de Kerk, en zijn daarom geroepen om Christus te representeren en van Hem te getuigen. Het Concilie spreekt over de gemeenschap van de Kerk als gemeenschap van gedoopten, waarbinnen de gewijde bedienaren (priesters, diakens en bisschoppen) de gedoopten heiligen door de sacramenten, onderrichten door de verkondiging, en leiden door het bestuur, om hen zo te voeden en te sterken voor hun zending in de wereld. Het gewijde ambt en de gedoopten zijn essentieel twee verschillende groepen, maar op elkaar betrokken om de Kerk te kunnen verwezenlijken in de tijd waarin we leven.

Daphne van Rosendaal

(Foto: R. Mangold)

OPEN VOOR DE KOMENDE HEER

Na Vaticanum II veranderde er voor de gelovigen veel in de liturgie. Dit artikel concentreert zich op de gebedsrichting van de celebrant en de gelovigen. Voor Vaticanum II bidden zij in dezelfde richting, met de celebrant aan het hoogaltaar. Na Vaticanum II draaide de celebrant zich om, om de mis te vieren aan het altaar dat in de kerk werd geplaatst. Celebrant en kerkgangers gingen de eucharistie vieren met het altaar tussen hen in.

'God is overal'

De liturgische hervormingen na Vaticanum II zijn veelbesproken in de literatuur. In Nederland denken we aan de gezaghebbende Nijmeegse kunsthistoricus Frits van der Meer en aan de Vlaamse historicus Karel van Isacker sj. Voordat Joseph Ratzinger in 2005 tot paus gekozen werd, heeft hij verschillende studies over de liturgie geschreven. In 2000 publiceerde Joseph Ratzinger 'Der Geist der Liturgie'. Het boek is ook in Nederlandse vertaling verschenen. In dit boek snijdt de huidige paus de gebedsrichting aan. Hij concludeert dat de hedendaagse mens weinig waarde hecht aan de gebedsrichting. God is immers overal. Ratzinger erkent dat dit idee in de lijn ligt van het christelijk universalisme, dat aangeeft dat God in heel de schepping aanwezig is. Maar, zo voegt hij toe, dit universalisme is een vrucht van de openbaring. God heeft het vlees aangenomen en is onze aardse tijd en ruimte binnengetrepen. Daarom is ons gebed christologisch en richt het zich tot Christus, waarvoor de opgaande zon in het oosten symbool is.

De Sint Pieter

Nadat Ratzinger zo de gebedsrichting gefundeerd heeft, namelijk naar het oosten, vraagt hij zich af in welke richting het altaar geplaatst wordt. In de Byzantijnse liturgie is het altaar naar het oosten gekeerd, maar in Rome ontwikkelde zich een andere ordening.

Dit heeft te maken met de Sint Pieter. Paus Gregorius de Grote (590-604) wilde het altaar in de Sint Pieter boven het graf van de heilige Petrus. Zo bracht hij tot uitdrukking dat de Kerk het offer viert binnen de gemeenschap van de heiligen. De bisschopszetel werd naar de apsis verplaatst en het altaar naar het kerkschip.

Omdat de Sint Pieter naar het westen is gericht, keert de priester zich naar het volk als hij naar het oosten wil celebreren. De liturgische beweging van de twintigste eeuw heeft hierop voortgebouwd en gesteld dat de liturgie gericht naar het volk gevierd zou moeten worden. Het altaar moet zo opgesteld worden dat de celebrant en het volk elkaar aankijken en samen de kring van de vierende gelovigen vormen.

De gastheer en zijn gasten

Volgens de hervormers kwam dit overeen met het oerbeeld van het Laatste Avondmaal en beantwoordde deze opstelling het meest aan het idee van de actieve deelname van de gelovigen.

Deze conclusies schenen zo overtuigend dat na het Tweede Vaticaans Concilie overall nieuwe altaren opgericht werden en veel gelovigen zijn dit als de eigenlijke vrucht van het concilie gaan zien.

Tegelijkertijd legde men een sterk accent op het maaltijd karakter van de eucharistie.

Ratzinger volgt Louis Bouyer die deze voorstelling bestrijdt. In de oudheid zat een gastheer niet tegenover zijn gasten. Allen zaten of lagen aan de gebogen kant van een hoefijzervormige tafel. Doordat de deelnemers zich aan dezelfde kant van de tafel bevonden, benadrukte men het gemeenschappelijk karakter van de maaltijd.

Meer dan een maaltijd

Ratzinger tekent aan dat de eucharistie niet alleen een maaltijd is. Ze werd weliswaar ingesteld in het kader van een joods paasmaal, maar ze verwijst vanaf het begin af aan naar het lijden, het sterven en de Verrijzenis van Christus. De maaltijd is wezenlijk verbonden met het offer van Christus en het kruis. Als de priester naar het oosten celebreeerde keerden ook de gelovigen zich om, zodat allen gericht waren op een kruis dat in de oostelijke richting was geplaatst.

Open voor de Komende Heer

In veel liturgische vieringen kijken de gelovigen naar de celebrant. Volgens de huidige paus brengt dit als ongewenst neveneffect met zich mee dat alles van de celebrant lijkt af te hangen. En door de taken van de celebrant over meerdere personen en groepen te verdelen ontstaat het risico, aldus de paus, dat God uit het vizier verdwijnt en de gemeente zichzelf 'viert'. Door zich samen naar het oosten te richten wordt deze kring opengebroken, open voor de Komende Heer.

Hans de Jong

DE CONSTITUTIE SACROSANCTUM CONCILIUM

Op 2 juli 2011 nam Mgr. dr. J.H.J. van den Hende de zetel van het bisdom Rotterdam in bezit in een drukbezochte Eucharistieviering.
(Foto: P. van Mulken)

'Sacrosanctum concilium', het allerheiligste concilie, zo begint de eerste constitutie van het Tweede Vaticaans Concilie over de liturgie. De concilievaders spreken over de liturgie als het hoogtepunt waarnaar de Kerk in al haar handelen streeft en de bron van waaruit al haar kracht voortvloeit. In het eerste hoofdstuk formuleren ze de algemene beginselen voor de liturgie-vernieuwing en de bevordering van het liturgisch leven.

Het priesterlijk ambt van Christus

De liturgie is wezenlijk de uitoefening van het priesterlijk ambt van Jezus Christus (SC I, 5-7). Hij staat centraal in de liturgie en is de priester bij uitstek.

De liturgie is een openbare handeling van Jezus Christus en zijn Kerk waarin de heiliging van de mens door waarneembare tekenen (de sacramenten, HdJ) wordt betekend en bewerkt.

Jezus Christus is heel bijzonder aanwezig in de eucharistische gedaanten en door zijn kracht in de sacramenten.

Hij is ook aanwezig in zijn Woord wanneer de Kerk uit de Schrift leest. Mgr. dr. J. Hendriks wijst er in zijn overzichtswerk 'Vaticaanum II en verder:

De leer van het concilie en de ontwikkeling daarvan in de tijd erna' op dat dit door Vaticanum II voor het eerst zo duidelijk door het leergezag geformuleerd is.

De liturgie heeft ook een eschatologische dimensie: door de viering van de liturgie krijgen we bij wijze van voorproef deel aan de hemelse liturgie, die in het hemelse Jeruzalem wordt gevierd.

Actieve deelname

Omdat de liturgie een handeling is van de hele Kerk verlangt het Concilie dat alle gelovigen actief deelnemen. Deze actieve deelname betekent niet dat alle gelovigen alle gebeden meebidden. "Iedereen moet datgene doen wat hem krachtens de aard van de zaak en de liturgische richtlijnen toekomt," aldus de concilievaders (SC 28).

De priester staat, als vertegenwoordiger van Christus, aan het hoofd van de gemeenschap. Buiten de priester en de diaken vervullen ook anderen echt liturgische bedieningen. Vaticanum II noemt acolieten, lectoren, commentatoren en zangers (SC 29). Om de actieve deelname te bevorderen moet in de liturgische boeken aandacht besteed

worden aan het aandeel van de gelovigen, en moet men ervoor zorgen dat de gelovigen de acclamaties, antwoorden, psalmen, antifonen en liederen alsook de handelingen en lichaamshoudingen goed verrichten.

De Schrift

Op verschillende plaatsen spreekt Sacrosanctum concilium over het belang van de Schrift. Om de rijkdom van de Schrift meer open te stellen worden binnen een vastgesteld aantal jaren de voornaamste delen van de Schrift in de liturgie voorgelezen.

Hier ligt de oorsprong van de huidige driejarige lezingencyclus. De liturgische verkondiging moet putten uit de Schrift en de liturgie.

De concilievaders gaan ook in op vieringen rondom het Woord van God, bijvoorbeeld op vooravonden van grote feesten, wekdagen in de Advent en de Veertigdagentijd, en op zon- en feestdagen daar waar geen priester aanwezig is. Deze vieringen dienen geleid te worden door een diaken of een daartoe door de bisschop gemachtigde persoon.

Behoedzaam vernieuwen

De concilievaders bepleiten een transparante liturgie, waarin onnodige verdubbelingen vermeden worden. De rituelen moeten te begrijpen zijn door de gelovigen en niet veel uitleg nodig hebben. Bij deze vernieuwing erkent de Kerk dat een deel van de liturgie, dat van Godswege is ingesteld, onveranderlijk is, maar dat er ook veranderlijke delen zijn die in de loop der tijd kunnen of zelfs moeten wisselen (SC 21). De Kerk gaat omzichtig te werk bij het doorvoeren van veranderingen.

Om de gezonde traditie te behouden en toch de weg te openen voor een gewettigde ontwikkeling moet bij de herziening van elk onderdeel van de liturgie een nauwkeurig theologisch, historisch en pastoraal onderzoek plaatsvinden. Tot vernieuwingen moet men feitelijk pas overgaan als het belang van de Kerk dit vraagt. Tevens moet men ervoor zorgen dat de nieuwe vormen organisch groeien uit het oude (SC 23). Deze behoedzaamheid blijkt onder meer in de bepalingen over de liturgische taal. De concilievaders geven aan dat het gebruik van de Latijnse taal in onze ritus bewaard moet blijven.

Omdat het gebruik van de landstaal soms zeer nuttig kan zijn, moet er wel een ruimere plaats voor ingeruimd worden. De concilievaders denken dan aan de lezingen, aansporingen en bepaalde gebeden en gezangen. Het komt aan het gezag in de Kerk toe de liturgie te ordenen. Dit gezag berust bij de apostolische stoel en in een aantal gevallen bij de bisschoppenconferentie. Het komt niemand toe op eigen gelegenheid in de liturgie iets toe te voegen, weg te laten of te veranderen (SC 22, 1-3).

Liturgische vorming

Deze actieve deelname die Vaticanum II voor ogen heeft, heeft geen kans van slagen als de zielzorgers zelf niet doordrongen zijn van de geest van de liturgie. Het Concilie besteedt daarom veel aandacht aan de liturgische vorming van de geestelijkheid. In seminaries moet het vak liturgie tot de verplichte en belangrijke vakken worden gerekend en in theologische faculteiten tot de hoofdvakken. In elk bisdom dient een commissie voor liturgie te bestaan. In die zin zijn diocesane commissies voor liturgie een vrucht van het Concilie.

HET EERSTE VATICAANS CONCILIE

Leden van Pro Petri Sede ('voor de zetel van Petrus') bij de basiliek van Oudenbosch, de 'kleine Sint Pieter'. De vereniging Pro Petri Sede werd in 1871 opgericht als bond van oud-zouaven, strijders die tussen 1860 en 1870 in dienst van paus Pius IX vochten voor de bedreigde kerkelijke staat. Ondanks de steun van de door de paus opgeroepen katholieke jongemannen, waaronder 3200 Nederlandse zouaven, werd Rome in 1871 veroverd door Italiaanse troepen. (Foto: R. Mangold)

Op 29 juni 1868 riep Paus Pius IX (1846-1878) een concilie op voor 1869. Dit concilie zou zoals altijd de naam krijgen van de plaats van samenkomst het Vaticaan, vandaar: het (Eerste) Vaticaans Concilie.

Historische achtergrond

Het is goed om de historische achtergrond even aan te stippen. Europa had de Franse revolutie en de tijd van Napoleon achter de rug. In 1815 werd bij het congres van Wenen de kaart van Europa hertekend. In Frankrijk werd de monarchie hersteld en de pauselijke staten werden hersteld. In Oostenrijk en Duitsland overwon men een tijd van staatsinmenging in de Kerk (febronianisme en jozefisme). In Italië ontstond de beweging van het 'risorgimento', het streven naar de nationale eenmaking van Italië, die ook de verovering van de pauselijke staten inhield. Als reactie op de voorafgaande roerige tijden ontstond in Europa, met name buiten Italië, een beweging die men het ultramontanisme noemt. De naam betekent 'over de bergen' (lees Alpen, d.w.z. buiten Italië). Deze beweging zag in de persoon van de paus de beste garantie op stabiliteit en geestelijke vrijheid tegenover ongelimiteerde aanspraken van staten. Terwijl de militaire en politieke druk op de pauselijke staten steeds groter werd, kon de paus zich verheugen in een grote populariteit in de rest van katholiek Europa. De pauselijke staten konden vanaf 1849 alleen standhouden door de aanwezigheid van Franse troepen.

Geloofsleer

Pius IX was een moderne paus in de zin dat hij veel meer dan zijn voorgangers initiatieven nam op het vlak van de geloofsleer. Hij schreef encyclieken en bemoeide zich met de theologische vraagstukken uit zijn tijd. Het midden van de 19e eeuw was een tijd vol veranderingen en van nieuwe ideeën en opvattingen. In deze situatie riep Pius IX een concilie samen. Zijn doel was niet politiek. Hij wilde moderne dwaallers weerleggen en het kerkelijk recht moderniseren.

Controverse

Ook al werd er niet gesproken over de pauselijke onfeilbaarheid in de oproep voor het Concilie, toch werd de

aankondiging van het Concilie het startschot voor een jarenlange en stevige controverse. Een aantal bisschoppen zoals Manning (Londen) en Von Senestry (Regensburg) nam zich voor om niet te rusten vooraleer het dogma van de pauselijke onfeilbaarheid er zou zijn. De jaren van 1867-1870 werden zo jaren van hevige controverses in de pers rond dit thema. Een groot en heilig man, een van aller grootste theologen, de zalige John Henry Newman maakte zich hierover ernstig zorgen. Terwijl hij overtuigd was van de pauselijke onfeilbaarheid vroeg hij zich af of men deze onfeilbaarheid, die de Kerk de facto al geloofde, wel moest afkondigen. Hij was bang dat het vele gelovigen in verwarring zou brengen, met name omdat dit geloofspunt bijna steeds verkeerd uitgelegd werd, zowel door voor- als tegenstanders.

Geloof en rede

Het Concilie begon zonder dat de pauselijke onfeilbaarheid op het programma stond. Men werkte aan de constitutie Dei Filius (De Zoon van God) tegen een aantal dwaallers die met name gingen over de verhouding tussen geloof en rede: rationalisme, pantheïsme, extreem traditionalisme en materialisme. De constitutie handelt dan ook over de Openbaring en de verhouding tussen geloof en rede. Hetzelfde thema wordt later op het Tweede Vaticaans Concilie uitgebreid behandeld in de dogmatische constitutie Dei Verbum (Het Woord van God). Het is niet toevallig dat zij een vrij gelijkende naam draagt.

Het Concilie stopt

De constitutie Dei Filius werd op 24 april 1870 goedgekeurd. Intussen had het lobbyen ertoe geleid dat het thema van de onfeilbaarheid toch op de agenda kwam. Vanaf maart 1870 werd eraan gewerkt. De definitieve tekst van de dogmaverklaring werd gestemd op 18 juli 1870. De volgende dag brak de Frans-Pruisische oorlog uit, waardoor Frankrijk zijn troepen uit Rome moest terugtrekken en de invasie van de Italiaanse troepen onafwendbaar was. De concilievaders sloegen op de vlucht. Het Concilie was voorbij. Velen vroegen zich nu af of het dogma dat gestemd was ook wel geldig was, maar al gauw werd duidelijk dat de besluiten van het Concilie wel degelijk van kracht waren.

Het moge duidelijk zijn dat andere thema's die behandeld moesten worden, zoals het bisschopsambt en het gewone leergezag van de paus niet meer aan de orde kwamen. Gezien de politieke situatie was het onmogelijk om het Concilie opnieuw op te roepen. Op 20 september 1870 moest Pius IX zich overgeven en hielden de pauselijke staten op om te bestaan.

Onfeilbaarheid

Het dogma van 1870 leert dat de paus onfeilbaar is in zaken van geloof en zeden wanneer hij als opperste leraar van de Kerk een onderdeel van de geloofsschat als te geloven voorhoudt. Na het Concilie was het de verdienste onder andere van John Henry Newman dat hij een duidelijke uiteenzetting over dit dogma wist te geven en het duidelijk wist af te bakenen van foute interpretaties. Newman deed dat door met name de rechten van het persoonlijke geweten uit te werken. Hij wees erop dat er geen tegenspraak tussen de onfeilbaarheid van de paus en de onfeilbaarheid van het geweten bestaat. Zoals de onfeilbaarheid van de paus de hoogste instantie van leer en moraal in de Kerk is, zo is het persoonlijke geweten dat in het leven en denken van ieder mens. Omdat ze allebei van dezelfde God komen, kan er geen fundamentele tegenspraak tussen beide bestaan. Dit illustreert hij onder andere door een studie van de geschiedenis.

Na het Concilie heeft de paus slechts één keer gebruik gemaakt van de onfeilbaarheid en wel Pius XII in 1950 bij de dogmaverklaring "Maria is met ziel en lichaam in de hemel opgenomen".

Omdat het Concilie voortijdig afgebroken werd, vroeg het eigenlijk om een vervolg. Terwijl niemand dat verwachtte deed paus Johannes XIII in 1959 de oproep voor een 'nieuw' concilie in het Vaticaan. Daarmee werd het vorige de facto gesloten en kreeg het de naam van 'Eerste Vaticaans Concilie'.

Rik Achten

Dr. H.H.D. Achten is pastoor van de parochies St. Augustinus, Elsloo en St. Jozef, Meers. Van 1993-2005 was hij docent Fundamentele Theologie op het Groot Seminarie Rolduc te Kerkrade.

DE CONSTITUTIE DEI VERBUM

(Foto: J. Wouters)

De constitutie Dei Verbum, Woord van God, uit 1965 gaat over de goddelijke openbaring. Het is een relatief kort en compact document. Het gaat over de openbaring zelf, de heilige Schrift, en over de rol van de heilige Schrift in het leven van de Kerk.

Het initiatief om zich te openbaren en te doen kennen ligt bij God zelf. God openbaart zich door woord en daad. Doordat Hij tot de mensen spreekt en door zijn handelen in de heilsgeschiedenis. De openbaring is voltooid door Jezus Christus. De concilievaders stellen nadrukkelijk dat voor de wederkomst van Jezus geen nieuwe publieke openbaring te verwachten is.

God kennen

De mens wordt uitgenodigd aan de openbarende God de 'gehoorzaamheid van het geloof' te betonen. Dat wil zeggen het geloof totaal te aanvaarden en zich geheel aan God toe te vertrouwen. Om dit te kunnen heeft de mens de bijstand van de heilige Geest nodig. De concilievaders zeggen dat we God met het verstand kunnen kennen. In de lijn van een eerdere verklaring van Vaticanum I belijdt het Concilie dat God door het natuurlijk licht van de rede met zekerheid kan worden gekend uit de schepselen. De openbaring bevestigt deze natuurlijke godskennis.

Het Woord van God doorgeven

De openbaring komt tot ons door de prediking van de apostelen. Om het evangelie ongerept door te geven hebben zij bisschoppen aangesteld. Daarnaast zijn er de teksten van het Oude en het Nieuwe Testament, de Bijbel. De overlevering van de apostelen en de Bijbel zijn de 'spiegel' waarin de Kerk God schouwt.

Deze van de apostelen ontvangen overlevering, de Traditie, groeit in de Kerk doordat de Kerk onder bijstand van de heilige Geest een steeds beter inzicht krijgt in de betekenis van de haar toevertrouwde geloofsschat. Door deze overlevering leert de Kerk de canon van de Schrift kennen (de selectie van bijbelboeken) en begrijpt zij de Schrift beter. De Schrift en de Traditie komen voort uit dezelfde bron en zijn op hetzelfde doel gericht: God.

De Bijbel en de Traditie

De Bijbel geeft het woord van God op schrift door, geïnspireerd door de heilige Geest. De overlevering, oftewel de Traditie, geeft het woord van God door aan de opvolgers van de apostelen, de bisschoppen, die het in hun verkondiging trouw moeten bewaren, uiteenzetten en verbreiden. De Kerk put de zekerheid omtrent de openbaring uit zowel de Bijbel als de Traditie.

Het leergezag van de Kerk heeft hierin een centrale rol. Het heeft als taak het geschreven en overgeleverde woord te verklaren. Dit leergezag dient het woord van God. Zo zijn Schrift, Traditie en leergezag nauw met elkaar verbonden.

Uitleg van de Bijbel

De Schrift is onder ingeving van de heilige Geest geschreven. God heeft gebruik gemaakt van mensen, zodanig dat zij, als echte auteurs, datgene wat Hij wilde

opschreven. God heeft in de heilige Schrift op menselijke wijze door mensen gesproken. Daarom moeten exegeten nauwkeurig onderzoeken wat de schrijvers hebben willen zeggen en wat God door hun woorden bekend heeft willen maken. Om hun bedoeling te achterhalen moeten exegeten letten op de verschillende genres. De waarheid wordt namelijk op verschillende wijzen uitgedrukt in teksten die historisch, profetisch, dichterlijk of van een ander genre zijn. Om een tekst te begrijpen moet men ook letten op de normale spreekwijze van die tijd. Daarbij moeten exegeten de tekst verklaren in het licht van de overlevering van de Kerk (de Traditie) en de eenheid van de Schrift, dat wil zeggen de eenheid van het Oude Testament en het Nieuwe Testament. De resultaten zijn uiteindelijk onderworpen aan het oordeel van het leergezag van de Kerk dat de opdracht heeft ontvangen het woord van God te bewaren en te vertolken.

De Schrift in het leven van de Kerk

In het laatste hoofdstuk gaan de concilievaders in op de rol van de heilige Schrift in het leven van de Kerk. De verkondiging moet door de Schrift worden gevoed en geleid. De gelovigen moeten toegang hebben tot de Schrift. Daarom zorgt de Kerk ervoor dat er goede vertalingen tot hun beschikking staan. Deze vertalingen moeten gebaseerd zijn op de oorspronkelijke talen van de bijbelboeken. In Nederland is de Willibrordvertaling van 1975 de officiële liturgische vertaling.

De concilievaders vinden het noodzakelijk dat alle geestelijken, en allen die als diaken of pastoraal werk(st)er (catechist) de dienst van het woord vervullen, door regelmatige meditatieve lezing met de Schrift vertrouwd raken en gevoed worden. Het is de taak van bisschoppen om de hun toevertrouwde gelovigen tot een goed gebruik van de Schrift te brengen, vooral van het Nieuwe Testament en in het bijzonder de evangeliën.

Er moet ook voor gezorgd worden dat er voldoende commentaren (toelichtingen) zijn. Omdat de theologie uitgaat van het geschreven woord van God, in samenhang met de Traditie van de Kerk, moet de studie van de heilige Schrift het hart worden van de theologische opleiding. De Schrift verrijkt en verfrist de prediking, de catechese en ieder christelijk onderricht.

(Foto: R. Mangold)

DE SCHRIJFT IS GROTER DAN WIJZELF

Het Tweede Vaticaanse Concilie heeft veel aandacht voor de heilige Schrift. Een van de belangrijkste constituties van het concilie betreft de goddelijke openbaring (Dei Verbum: 'Woord van God').

De grote lijn van de constitutie is duidelijk: de Kerk staat onder het Woord van God en is er tegelijk de authentieke uitlegster van. De Schrift is een goddelijk woord dat de gelovige plaatst voor de levende God en een antwoord verlangt, maar tegelijk is het ook een menselijk woord dat op menselijke wijze tot stand gekomen is.

Bijbelwetenschap

Gedurende de hele geschiedenis van de Kerk, maar vooral in 19e en 20e eeuw is dat menselijke aspect in de bijbelwetenschap onderzocht met vele goede resultaten. Hierbij kon geprofiteerd worden van de vooruitgang in de profane literatuurwetenschap, archeologie, geschiedenis, sociologie en filosofie.

Een verworven inzicht is bijvoorbeeld dat elke tekst, ook de onderdelen van de heilige Schrift, een literair genre heeft en een sociaalhistorische context, waaruit belangrijke inzichten gewonnen worden voor het goede verstaan.

De gehele Schrift

Naast de vele goede inzichten in de Schrift, die te danken zijn aan de wetenschap, mag niet vergeten worden dat het uiteindelijk toch Gods Woord is en daarom "moet worden gelezen en verklaard in het licht van dezelfde Geest, door wiens werking ze geschreven is" (Dei Verbum, nr. 12). Dit betekent dat "men, om de juiste zin van de gewijde teksten te achterhalen, met niet minder zorg [moet] letten op de inhoud en de eenheid van de gehele Schrift en daarbij rekening houden met de levende Overlevering van de gehele Kerk en met de analogie van het geloof."

Het lezen en uitleggen van de Schrift is dus niet alleen iets van ons verstand. Het is groter dan wijzelf en het pakt ons. Het gaat niet alleen om begrijpen, maar ook om gegrepen worden. Dat kun je niet met wetenschap alleen ontleden: het is genade; maar ook inspelen op die genade.

Geloof en wetenschap

Het geloof is niet de uitkomst van wetenschappelijk onderzoek, maar is er ook niet mee in tegenspraak. Wetenschap kan het geloof niet 'bewijzen', maar kan wel onze keuze verantwoorden. Op grond van tegenstrijdigheden in de Bijbel wordt vaak gedacht dat geloof in God en in de goddelijke openbaring onwetenschappelijk is. Dat is niet zo. De meeste tegenstrijdigheden in bijvoorbeeld de teksten van het evangelie zijn van chronologische of materiële aard. De historische feiten zijn voor alle evangelisten duidelijk, maar in hun evangelie gaat het om meer dan een feitelijke geschiedenis, het gaat ook om het geloof op basis van die feiten. Dat bepaalt de verschillende selecties van de onderwerpen en de verschillende volgorde en accentuering ervan in het evangelie en dat kan, oppervlakkig gezien, op een tegenstrijdigheid lijken. Toch gaat het niet om chronologie, maar om credologie. Daarom kan de ene evangelist een andere volgorde aanhouden dan een andere, of een ander accent belichten dan een ander, maar alle evangelisten bereiken hun doel.

Een warmtebron

In een bepaald opzicht lijkt de Schrift op een kachel. Als je het koud hebt, zoek je de warmte. Maar heb je het eenmaal warm, dan is het voornaamste niet de weg die je hebt afgelegd, of de weg die anderen hebben afgelegd, maar dan telt alleen nog om bij die kachel te blijven en anderen over de warmte te vertellen. De kunst is dus om bij de warmtebron van de Schrift te komen. Een Kerkvader heeft het lezen van de Schrift eens vergeleken met het slaan op een grote rots met een klein hamertje. Die rots splijt niet in één keer. Maar soms sla je er splinters af, en ontstaat er een vonk, wordt het een beetje licht. Soms vat een vonkje vlam en er ontstaat zelfs een vuur dat je verwarmt. Hoe beter we de Bijbel kennen, hoe rijker die voor ons wordt.

Mgr. dr. J.W.M. Liesen

'IK BLIJF ME VERDIEPEN IN DE BIJBEL' NELMA VAN ZANEN-RADEMAKER

Nelma van Zanen-Rademaker is 44 jaar, getrouwd, heeft 3 kinderen en woont met haar gezin in Zoetermeer. Ze werkt parttime als secretaresse bij een ingenieursbureau in Zoetermeer.

"Ik ben al meer dan 15 jaar lector in de Heilige Nicolaaskerk in Zoetermeer," vertelt ze. "Als kind zat ik op het kinderkoor "de Zoetermerels" om vervolgens door te stromen naar het tienerkoor "Mi Segua". Toen ik van dat koor af ging, ben ik gevraagd om lector te worden. Ik vond dat een mooie opvolging van het koor."

"In het begin probeer je zo duidelijk en rustig mogelijk alles voor te lezen, maar gaandeweg probeer je meer het verhaal over te brengen, wat de tekst wil vertellen, dan alleen maar voor te lezen. Hoe meer je de tekst bij jezelf binnen laat dringen, hoe beter je het kunt vertellen."

Ze neemt haar taak als lector serieus. "Vorig jaar hebben we een trainingsbijeenkomst aangeboden gekregen vanuit de kerk om te helpen om vanuit een meer persoonlijke betrokkenheid de soms niet gemakkelijke Schriftteksten voor te lezen. Dit was zeer leerzaam en nuttig. Ook is het goed om eens met andere lectoren met dezelfde tekst bezig te zijn en om ervaringen uit te wisselen."

"Als lector voel ik me nauw betrokken bij de kerk en daar voel ik me goed bij. Ik doe het nog steeds met veel plezier en hoop zo nog een tijd door te kunnen gaan. Het is een goede manier om je te verdiepen in de Bijbel."

(Foto boven: bisdom Rotterdam/Van Zanen. Foto midden en onder: I. Bertens)

'HET CONCILIE WAS EEN RELIGIEUS GEBEUREN'

(Foto: P. van Mulken)

Op zondag 18 maart was Henk Witte te gast in het Geloofsgesprek, een interview van Leo Fijen, die met hem sprak over het Tweede Vaticaans Concilie. Henk Witte is hoogleraar aan de Faculteit Katholieke Theologie (FKT).

Spannend

Witte volgde Vaticanum II als jonge jongen. "Ik zat nog op school en Vaticanum II was heel spannend. 's Avonds om vijf voor zeven zond de KRO elke dag op de radio het 'Conciliejournaal' uit. Die sfeer is blijven hangen. Tijdens het Concilie zaten 2500 concilievaarders te vergaderen. En je deed mee. Je volgde het, omdat je erop betrokken was. Voor de inhoud was ik te jong, 15 of 16, maar dat er iets aan het gebeuren was, kreeg je volop mee."

'Bij de dag brengen'

"Het Concilie was het initiatief van paus Johannes XXIII, drie maanden nadat hij paus was geworden. Hij constateerde dat er iets moest gebeuren om de Kerk bij de tijd te brengen. 'Aggiornamento' betekent letterlijk 'bij de dag brengen'. Het gaat er om de Kerk bij 'vandaag' te brengen." "Dat was het vandaag van toen. Elke tijd opnieuw moet de Kerk zich met de actualiteit uitzetten. Het bij de tijd brengen van de Kerk is daarom nooit af. Als de tijd en de context veranderen, moet je dat weer opnieuw doen. Het gaat er om dat de Kerk haar boodschap zo brengt dat de wereld er iets mee kan. Een ander belangrijk punt was dat de paus iets wilde doen aan de verdeeldheid van de Kerken. Hij wilde een Concilie om te werken aan het herstel van de eenheid."

Uitleg

"In de tijd na het Concilie is er, ten tijde van de polarisatie, heel wat strijd geweest omtrent de uitleg van Vaticanum II. Dat zit hem in de teksten zelf en in de aard van de vergadering. Nogmaals, er waren 2500 bisschoppen bijeen die verschillende standpunten hadden en uitwisselden. En dat komt allemaal bij elkaar in die teksten."

Kerk in de wereld

Met Vaticanum II vernieuwde de Kerk zich. "Ja, de vorm kon anders. Niet de inhoud. Bedenk dat de Kerk sinds ongeveer 1500 in een defensief leefde. De Reformatie riep de vraag op welke kerk de ware Kerk was. En toen in Europa nationale staten ontstonden werd de Kerk wel gezien als buitenlandse inmenging in nationale aangelegenheden. De Kerk moest voor haar eigen vrijheid vechten en hield in die situatie de wereld en haar invloed op afstand."

Met Vaticanum II kiest de Kerk voor een andere houding. Zo blijkt onder meer uit de constitutie *Gaudium et spes*, vreugde en hoop. De tekst daarvan begint met de nauwe verbondenheid van de Kerk met de wereld: "De vreugde en de hoop, het leed en de angst van de hedendaagse mens, vooral van de armen en van alle lijdenden, zijn ook de vreugde en de hoop, het leed en de angst van Christus' leerlingen; en er is niets echt menselijks, of het vindt weerklank in hun hart."

Witte: "Het gaat om de Kerk in de wereld. En wat er buiten de Kerk gebeurt is nooit alleen bedreiging of kwaad, omdat God in de wereld aan het werk is."

Het handelen van God

"De eerste jaren is Vaticanum II vooral met de Kerk bezig, niet zozeer vanuit organisatie en structuur, maar vanuit de vraag hoe wij gesitueerd zijn in het handelen van God. In latere jaren komt er ook een fundamentele bezinning op God, zoals in de constitutie *Dei Verbum*, waarin wordt aangegeven dat God ons deelgenoot wil maken, ons wil ontmoeten en in zijn Naam bij elkaar wil brengen."

"Het Concilie is vanuit zijn aard een luisteren geweest naar wat God in deze tijd te zeggen heeft. Als je wil weten hoe je het evangelie in de wereld van vandaag moet verkondigen, moet je eerst heel goed luisteren naar het evangelie en Gods bedoeling."

De vergaderingen van het Concilie begonnen elke dag met een eucharistieviering. Het Concilie was een religieus gebeuren. Er werd vergaderd vanuit een biddende houding en contact zoeken met God."

Gemeenschap

De teksten van Vaticanum II zijn 'gemeenschapsteksten', vertelt Witte. "In een constitutie geeft de gemeenschap aan wie zij is en wat haar te doen staat. Je moet die teksten dus lezen vanuit de gemeenschap en met het oog op de gemeenschap. Liefst samen. Dan zijn ze bijna een soort van gewetensonderzoek van de gemeenschap. Lukt het ons namelijk om eenheid in verscheidenheid te zijn? Lukt het ons om elkaar vast te houden? Lukt het als gemeenschap teken en instrument van de vrede en de eenheid in de wereld te zijn? Je moet het dus met elkaar doen."

Veelheid van klanken

En welke vragen stelt Vaticanum II aan de persoon Henk Witte? "Het Concilie is een vorm van meditatie. Je leest niet zomaar door de teksten heen. Elke tekst zit, vanuit de aard van de vergadering, boordevol 'stemmen'. Het is een veelheid die naar harmonie groeit. Dat is de Kerk. Het is zoeken naar die harmonie in de veelheid van klanken. De theoloog in mij probeert dat te doen."

Daphne van Rosendaal

Het interview met Henk Witte van 18 maart 2012 is te bekijken via de website van Omroep RKK (www.rkk.nl), zoals ook het Geloofsgesprek met mgr. Van den Hende over de actuele betekenis van Vaticanum II (8 januari 2012). In 2012 wordt in samenwerking met Omroep RKK een serie Geloofsgesprekken uitgezonden naar aanleiding van 50 jaar Vaticanum II. Volg hiervoor de website van het bisdom.

DE CONSTITUTIE GAUDIUM ET SPES

Hoe zie je jouw rol als gelovige in deze wereld? Over die vraag sprak Mgr. Van den Hende met jongeren.
(Foto: P. van Mulken)

De pastorale constitutie over de Kerk in de wereld van deze tijd is het slotdocument van het Concilie (7 december 1965) en is het langste document. Het beslaat het hele spectrum van het sociale leven. Het heeft hoofdstukken over de waardigheid van huwelijk en gezin, het sociaal-economisch leven en de internationale verhoudingen.

De constitutie valt in drie delen uiteen. De concilievaders openen met een inleidende situatieschets, die gaat over de mens in de wereld van vandaag. Daarna behandelt het eerste deel de Kerk en de roeping van de mens. In het tweede deel gaat de tekst in op enkele bijzondere urgente problemen van de wereld in die tijd, het begin van de jaren zestig.

De mensen van vandaag

De openingszin van de constitutie zet de toon voor het document. De vreugde en de hoop, verdriet en angst van de mensen van vandaag, vooral van de armen en van allen die lijden, zijn evenzeer de vreugde en de hoop, het verdriet en de angst van de leerlingen van Christus.

Dit wil zeggen dat de Kerk zich wezenlijk verbindt met wat zich in de wereld onder de mensen afspeelt.

Daarom richt het Concilie zich in dit document tot alle mensen van goede wil en willen de concilievaders uiteenzetten hoe de Kerk denkt over haar aanwezigheid in de wereld van nu.

Het Concilie constateert dat de mensheid een nieuw tijdperk in zijn geschiedenis betreedt. Het verschijnsel globalisering wordt niet met name genoemd, maar de kenmerken wel beschreven.

Snelle veranderingen, die ook het innerlijke en het godsdienstige leven van de mens raken, verspreiden zich over de hele wereld.

Moderne waarden

De Kerk spant zich in om in het licht van het geloof in deze gebeurtenissen, eisen en verlangens de werkelijke tekenen van Gods aanwezigheid te onderkennen. In zoverre moderne waarden voortkomen uit de aard van de mens, die hun door God is toebedeeld, zijn die waarden goed.

Maar, zegt het Concilie, vanwege de bedorvenheid van het hart worden ze niet zelden uit de juiste koers geslagen, zodat ze een zuivering behoeven.

De mens

De constitutie schetst vervolgens de katholieke visie op de mens. Zowel gelovigen als ongelovigen zijn het er bijna allemaal over eens dat de mens centraal staat in de schepping. De heilige Schrift leert dat de mens is geschapen naar Gods beeld en gelijkenis. De mens is geschapen als man en vrouw, en dus wezenlijk sociaal. Zonder de band met anderen kan hij niet leven. Van het begin van de schepping heeft de mens zijn vrijheid misbruikt en zich tegen God gekeerd. Als de mens weigert God als zijn beginsel te erkennen, schaadt dit zijn relatie met God, met de ander en de gehele schepping. De mens is één wezen, lichamelijk en geestelijk. Hij moet goed met zijn lichaam omgaan, maar is meer dan zijn lichaam. In zijn innerlijk ontdekt de mens zijn geweten, een wet die hij zichzelf niet stelt, maar waaraan hij moet gehoorzamen.

Het geweten is, aldus de constitutie, de meest verborgen kern en het heiligdom van de mens, en verbonden met zijn waardigheid. De trouw aan het geweten verbindt christenen met niet-christenen.

De concilievaders benadrukken het belang van vrijheid. Enkel in vrijheid kan de mens zich tot het goede wenden. De mens wordt ook geconfronteerd met de dood. De Kerk verzekert de mens dat hij bestemd is voor een bestaan dat de grenzen van de aardse ellende overstijgt.

Gemeenschap met God

De mens vindt zijn waardigheid in zijn roeping tot gemeenschap met God. Als de constitutie ingaat op het atheïsme, leggen de concilievaders de oorzaken van het ontstaan van het atheïsme ook bij de gelovigen. Ze kunnen het gezicht van God verhullen. De Kerk keurt het atheïsme af, maar neemt het serieus. Voor de Kerk zijn godsgeloof en menselijke waardigheid met elkaar verbonden. Het geloof in het leven na de dood doet geen afbreuk aan onze inzet voor de wereld.

De Kerk wil het atheïsme bestrijden door haar leer goed uit te leggen en te getuigen van een levend en volwassen geloof. Het geloof moet blijken door inzet voor rechtvaardigheid en liefde. Gelovigen en ongelovigen moeten samen de wereld opbouwen. De Kerk vraagt van staten de rechten van gelovigen te erkennen.

Dienst aan de wereld

Als het gaat over de taak van de Kerk in de wereld van vandaag, spreekt de constitutie over de hulp die de Kerk aan de mens en aan de maatschappij wil bieden, maar ook over de hulp die de Kerk van de hedendaagse wereld ontvangt.

De Kerk heeft geen economische of politieke zending. Vanuit haar godsdienstige opdracht biedt de Kerk haar diensten aan. Indien de situatie dit vraagt, verricht zij diaconaal werk voor iedereen, vooral voor de armen. De Kerk erkent wat er aan goeds gevonden wordt in de maatschappelijke dynamiek. Ze is universeel en daarom kan Zij de eenheid tussen verschillende gemeenschappen en volkeren bevorderen.

'BLIJF IN CONTACT MET DE BRONNEN VAN ONZE WAARDEN'

'Aansluiten bij de samenleving vraagt dat je blijft investeren in je identiteit. Blijf investeren in je identiteit en in contact met de bronnen van je waarden en breng dat in relatie tot de wereld.' (Foto: M. Roest-Schalken)

Van het document Gaudium et spes wordt wel gezegd dat het is getekend door de tijd waarin het ontstond, de optimistische jaren '60. Het document richt zich tot de eigen tijd, maar met een realistische blik. Een gesprek met diaken prof. dr. Fred van Iersel, verbonden aan het bisdom van Breda als functionaris voor de sociale leer van de Kerk.

Op welke wijze is Gaudium et spes, een tekst die zich specifiek richt op de Kerk in de wereld, getekend door de tijd?

Gaudium et spes is erg getekend door twee encyclieken van de initiatiefnemer van het concilie, paus Johannes XXIII, Mater et Magistra uit 1961 en Pacem in terris uit 1963. Gaudium et spes is in zekere zin een uitwerking van de tendens uit die encyclieken. De daarin toegepaste methode is eerst te kijken naar de tekenen van de tijd: wat is er aan de hand in de wereld? Om vervolgens de vraag te beantwoorden: wat zeggen onze spirituele bronnen daarover?

Daarna kijk je hoe je tot handelen kunt komen, wat je moet doen. Die drieslag zie je terug in Gaudium et spes. Er wordt bovendien een beschouwing over het

mensbeeld en de menselijke waardigheid aan toegevoegd. Door die methode heeft de paus de Katholieke Kerk geleerd om van buiten naar binnen te kijken met het oog op een bijdrage van de Kerk aan de samenleving. Paus Johannes XXIII introduceerde de term 'tekenen van de tijd' omdat hij de Katholieke Kerk introvert vond. Tot zijn aantreden leefde de Kerk in een soort van tegenover ten opzichte van de samenleving.

Gaudium et spes is sterk positief gelezen, maar het is helemaal niet zo'n positief getoonzet stuk. Het document bevat uitgebreide beschouwingen over de zonde. De mens is waardig, heeft menselijke waardigheid, maar de mens is ook getekend door de zonde. Die gedachte bepaalt ook hoe het document denkt over structuren in de samenleving. Ook die zijn getekend door zonde. Het streven naar een ideale wereldsamenleving is weerbarstig, geeft het document aan. In die zin is het geen optimistisch stuk.

Wat met name is opgepikt uit de tekst is dat de concilievaders aangeven dat de maatschappij, het wereldlijke, autonomie heeft. Dat was nieuw.

Het betekent dat je de wereld in zijn eigen werkelijkheid moet proberen te begrijpen. En dat je je als katholiek ook voluit moet engageren voor die processen die zich daarin afspelen. Die stimulans tot deelname aan allerlei maatschappelijke instellingen viel mensen op bij lezing. Het concilie geeft ook aan dat die autonomie niet verkeerd moet worden begrepen, alsof de wereld los zou zijn van God. Streef niet naar een samenleving zonder God. Die waarschuwing is minder opgefallen.

Wat is er veranderd in 50 jaar?

Vijftig jaar geleden hadden mensen veel sterker een normatief referentiekader. Nu is er vaak een veel minder uitgekristalliseerd kader van waarden en normen. Als je vragen stelt aan de samenleving, doe je dat vanuit waarden. Voor de Katholieke Kerk is de waardigheid van de menselijke persoon wezenlijk. Die waarde staat tegenwoordig onder druk, bijvoorbeeld als het gaat om medische ethiek of om de invloed van technologie. Het idee van de menselijke waardigheid moet daarom veel sterker worden gepropageerd in discussies over hedendaagse dilemma's.

Je noemt twee zaken: trends in de samenleving analyseren en denken vanuit een kerkelijk waardepatroon.

Het is precies wat paus Benedictus XVI doet in Caritas in veritate. Hij geeft aan dat in de huidige situatie misschien meer overheidsbemoeienis met de economie nodig is dan voorheen. Hij zegt niet dat zijn voorgangers, die daar iets anders over zeiden, het niet bij het juiste eind hadden, maar hij geeft aan dat in de huidige situatie iets anders nodig is. Zo verstaat hij de tekenen van de tijd. Vervolgens zegt hij: het blijft gaan om het algemeen welzijn.

Mensen zeggen misschien: het is niet objectief om vanuit je eigen waarden naar de werkelijkheid te kijken.

Vragen aan de samenleving stel je altijd vanuit je waardesysteem. Het zoeken naar antwoorden moet vervolgens objectief-methodologisch gebeuren. Caritas in veritate doet dat. Vanwege het uitbreken van de financiële crisis liet de paus die encycliek later verschijnen dan hij oorspronkelijk van plan was. Hij wilde de laatste ontwikkelingen en feiten meenemen in zijn beoordeling van de situatie.

Een inhoudelijke dialoog aangaan met de samenleving dus.

We hebben van Gaudium et spes geleerd dat we mee kunnen doen en een bijdrage kunnen leveren in een open democratie. De ontzuiling in Nederland leidde er wel toe dat individuele katholieken nu de last of verantwoordelijkheid dragen om de katholieke principes in te brengen. Aansluiten bij de samenleving vraagt wel dat je blijft investeren in je identiteit. Je moet waarden kunnen inbrengen. Vaak hebben katholieken de neiging om de eigen identiteit tussen haakjes te zetten. Doe dat niet. Ga niet te makkelijk een synthese aan met de je omringende wereld. We hebben de neiging om onze waarden te relativiseren, om ze niet te confronteren met de waarden van onze gesprekspartners en gezamenlijk aan oplossingen te werken. Maar het is juist de uitdaging om ons toe te wenden naar de wereld met behoud van onze eigen principes in een open democratische maatschappij. Blijf daarom investeren in je identiteit en in contact met de bronnen van je waarden en breng dat in relatie tot de wereld.

Daphne van Rosendaal

(Foto: R. Mangold)

DE GEMEENSCHAP VAN GELOVIGEN

De constitutie Lumen gentium werd goed ontvangen in kerkelijke kring. Velen voelden zich aangesproken door het beeld van de Kerk als volk van God. Beelden voor de Kerk als het lichaam van Christus en tempel van de heilige Geest kwamen in de verkondiging en de beleving minder aan bod.

Het volk van God

Het beeld van het volk van God heeft bijbelse wortels. In het boek Exodus lezen we hoe God zijn volk bevrijdde uit het slavenbestaan in Egypte en het door de woestijn naar het beloofde land leidde.

Op de berg Sinaï sloot God met zijn volk een verbond "opdat dit volk Hem zou dienen en Hem erkennen als de enige ware God" (Catechismus van de Katholieke Kerk, par. 62). In de jaren zestig sprak dit beeld van dit pelgrimerende volk velen aan. Gelovigen verbonden hieraan vérgaande conclusies over de inrichting van de Kerk en hielden vurige pleidooien voor een verdere democratisering van het kerkelijk leiderschap. Het Landelijk Pastoraal Concilie (1968-1970), waardoor Nederlandse katholieken de uitkomsten van het Tweede Vaticaans Concilie wilden implementeren, is hiervan een duidelijk voorbeeld.

Gelijkheid en gemeenschap

Deze gelovigen volgden de heersende stroming in de Nederlandse samenleving. Het was de bloeiperiode van de leerlingengraden op scholen, de universiteitsraden op universiteiten en de begintijd van ondernemingsraden in bedrijven. Gezag werd gerelativeerd. Het beeld van het volk Gods belichtte de gelijkheid van alle leden van dit godsvolk. In de praktijk kwam daardoor het onderscheid en de eigenheid van de ambten en bedieningen binnen de Kerk onder druk te staan.

Velen beleefden de democratisering binnen de Kerk als positief, maar er leefde ook een sterke bezorgdheid over deze ontwikkeling. Om uit deze impasse te komen riep paus Johannes Paulus II in 1980 de bijzondere synode van de Nederlandse bisschoppen bijeen. In de inleiding op de besluiten van deze synode formuleerden de bisschoppen de identiteit van de Kerk met het woord 'communio' om recht te doen aan de diversiteit van ambten en bedieningen. 'Communio' geeft de speciale gemeenschap aan in geloof, hoop en liefde, welke de gelovigen verbindt met Christus en diens Vader. De gelovigen zijn een gemeenschap, verenigd in het Lichaam van Christus. Ze hebben deel aan dezelfde roeping, hetzelfde geloof, hetzelfde doopsel en dezelfde eucharistie, en dezelfde kerkelijke gemeenschap rond de kerkelijke herders.

De bisschoppen wijzen erop dat de Kerk niet alleen een geestelijke instelling is, maar evenzeer een menselijke en historische instelling. Daarom kunnen er spanningen zijn, irritaties en misverstanden op elk niveau van het kerkelijk leven.

Nog meer dimensies

Vijf jaar later, in 1985, vond in Rome de internationale buitengewone bisschoppensynode over de doorwerking van Vaticanum II plaats. In het slotdocument spraken de bisschoppen bewust over de Kerk als communio en ook over de Kerk als mysterie. Met het laatste licht weer een andere dimensie op, namelijk dat de Kerk in God haar oorsprong vindt. Zo verdiept zich ons inzicht in het wezen van de Kerk.

Hans de Jong

CEREMONIARIUS WIM NIEMANTSVERDRIET: "OOK NU HEB IK HET DRUK."

Wim Niemantsverdriet is ceremoniaris van het bisdom. Hij zorgt ervoor dat de vieringen waarin de bisschop de celebrant is goed verlopen. Als de bisschop bijvoorbeeld in een parochiekerk komt voor de viering van de liturgie dan gaat de ceremoniaris vaak al tevoren naar de parochie toe om de viering te bespreken en te oefenen. Dan weet iedereen daardoor wat hem of haar te doen staat.

Hij was al ceremoniaris onder de bisschoppen Simonis, Bär en Van Luyn. Tot zijn vreugde heeft ook bisschop Van den Henden hem herbenoemd. "Ook bij de nieuwe bisschop heb ik het weer druk.", zegt hij. "De bisschop hecht er waarde aan dat alle onderdelen van de viering in overeenstemming zijn met de liturgische boeken die in het licht van het Tweede Vaticaans Concilie zijn uitgevaardigd."

(Foto: P. van Mulken)

De evangelielezing gebeurt uit een speciaal evangelieboek, dat de vier Evangelien bevat. De ceremoniaris: "Omdat in veel parochies zo'n Evangelarium niet aanwezig is, neem ik telkens voor de bisschop een evangelieboek mee." Na de lezing van het Evangelie kust de bisschop het evangelieboek. "Dat symboliseert de eerbied voor aanwezigheid van de Heer in het evangeliewoord." Vervolgens maakt de bisschop met het boek een kruisteken en zegt: "Moge door de woorden van het evangelie onze zonden worden uitgewist."

Verder krijgt de offerprocessie extra aandacht. Enkele kerkgangers dragen de offergaven in processie aan. ' De bisschop zegent de gaven en neemt deze in ontvangst. Vervolgens draagt hij in een gebed de gaven op aan onze Hemelse Vader, om de gaven van brood en wijn te bestemmen voor de viering van de Eucharistie.'

DE CONSTITUTIE LUMEN GENTIUM

De openingswoorden van Lumen gentium verwijzen naar Jezus Christus. Het laatste hoofdstuk van de constitutie gaat over Maria.
Foto p. 28: Antonius Abt, Scheveningen (foto: B. Malta).
Foto p. 29: Maria van Jessekerk, Delft (foto: H. Roest).

De constitutie Lumen gentium gaat over Christus en de Kerk en over de inrichting van de Kerk. De constitutie sluit af met een hoofdstuk over het eschatologisch karakter van de Kerk, dat wil zeggen dat de Kerk in de eindtijd voltooid wordt, en met een hoofdstuk over Maria in de Kerk. Een aantal concilievaders wilde eigenlijk een apart document aan Maria wijden, maar Vaticanum II koos ervoor haar rol juist in dit document te behandelen.

Het licht van de volkeren

De openingswoorden van de constitutie Lumen gentium (1964) verwijzen naar Jezus Christus. Hij is het licht van de volkeren ('lumen gentium'). Het is de taak van de Kerk ervoor te zorgen dat de mensen hun volledige eenheid in Christus vinden. De Kerk is als het ware het sacrament, het teken en het instrument van de vereniging van God met de mensheid. De Kerk verwijst naar Christus.

De Kerk

In het Nieuwe Testament wordt het wezen van de Kerk aangeduid met verschillende vergelijkingen. In de constitutie Lumen gentium spelen twee beelden een grote rol: de Kerk is het 'mystiek lichaam van Christus' en het 'volk van God'.

Het eerste beeld is ontleend aan de eerste brief van de apostel Paulus aan de Korintiërs. Christus is het hoofd van dit lichaam en de gelovigen delen in zijn lijden, sterven en Verrijzenis. Binnen dit lichaam is er ook een verscheidenheid aan gaven en functies. De Geest deelt zijn gaven uit ten bate van heel de Kerk. De Kerk is ook het volk van God. God heeft de mensen niet afzonderlijk willen redden maar in één volk samengebracht. Daarom heeft Hij het volk Israël uitverkoren en met dit volk een verbond gesloten. Het is een voorbereiding en voorafbeelding van het nieuwe en volmaakte verbond dat in Christus zou worden afgesloten.

Priesterlijke taak

Christus is het hoofd van het volk, dat bestaat uit de gedoopten die door de wedergeboorte (doopsel, HdJ) en de zalving van de heilige Geest (vormsel, HdJ) tot een heilig priesterschap gewijd zijn. Ze hebben deel aan de priesterlijke, profetische en Koninklijke taak van Christus.

Allereerst spreekt Lumen gentium over het algemeen priesterschap van de gelovigen om daarna over het gewijde ambt te spreken. Het ambtelijk en het algemeen priesterschap zijn op elkaar aangewezen. De priester vormt en bestuurt het priesterlijk volk. In de persoon van Christus voltrekt hij het eucharistisch offer en draagt hij het op aan God. De gelovigen doen actief mee aan de aanbidding van de offergave. Zij ontvangen de sacramenten, bidden en getuigen van een christelijk leven dat gekenmerkt wordt door onthechting en liefde.

Profetische taak

De constitutie spreekt ook over de profetische taak van Christus. De profeet is iemand die door God gezonden is en Gods woorden spreekt. Deze taak vervult het volk van God door het geloof en de liefde te beleven. In deze context spreken de concilievaders over de geloofszin van de gelovigen. "Het geheel van de gelovigen, die de zalving van de Heilige ontvangen, kan in het geloof niet dwalen en deze bijzondere eigenschap brengt het door de bovennatuurlijke geloofszin van het gehele volk tot uiting wanneer het vanaf de bisschoppen tot en met de laatste leken gelovigen inzake geloof en zeden zijn algemene overeenstemming doet blijken" (LG 2,12).

De heilige Geest deelt aan dit volk ook zijn gaven uit om de Kerk te vernieuwen en uit te bouwen. Volgens de concilievaders kunnen deze gaven wonderbaar zijn of eenvoudig en breder verspreid.

De concilievaders waarschuwen de gelovigen er voor deze bijzondere gaven na te jagen. Het oordeel over de echtheid van deze gaven komt aan de leiding van de Kerk toe.

Koninklijke taak

Tot slot bespreken de concilievaders de deelname aan de Koninklijke taak van Christus. Juist hier spreekt de constitutie over de eenheid van de Kerk. Deze eenheid is geen uniformiteit, maar een eenheid in verscheidenheid. De Kerk omvat gelovigen uit verschillende culturen. De Kerk aanvaardt al wat goed is in deze culturen. Het volk van God kent ook een rijke diversiteit aan standen en roeping, zoals de priesters, kloosterlingen en de gelovigen. Hier spreekt de constitutie ook over de particuliere Kerken (bisdommen, HdJ) die hun eigen tradities bewaren en het primaatschap van Petrus erkennen. De paus beschermt de rechtmatige verscheidenheid, maar zorgt er tevens voor dat de eenheid blijft bestaan.

Missie

De constitutie leert met nadruk dat elke gelovige de taak heeft het geloof te verbreiden. Heel de kerk is missionair. Het doel van deze missie is de verbreiding van het evangelie en de inplanting van de Kerk. In enkele decreten gaan de concilievaders dieper op de missieopdracht in.

Maria

Het laatste hoofdstuk gaat over Maria. Zij staat, door haar uitverkiezing tot Moeder van God boven alle schepselen, zowel in de hemel als op aarde. Tegelijkertijd is zij nauw met de mensheid verbonden. Zij is de Moeder van de Kerk. Door haar geloofsgehoorzaamheid is ze tegelijkertijd het model van de Kerk. Net als de Kerk verwijst zij naar haar Zoon en is ze het lichtend teken voor het pelgrimerende volk van God.

(Foto: J. Wouters)

INDACHTIG HET WOORD VAN DE HEER:

Indachtig het woord van de Heer:

“Hieruit zullen allen kunnen opmaken, dat gij mijn leerlingen zijt, als gij de **liefde** onder elkaar bewaart” (Joh. 13, 35), kunnen de christenen niets vuriger verlangen dan een steeds edelmoediger en vruchtbaarder **dienstbetoon** aan de mensen van de moderne wereld.

Zij hebben derhalve, in trouwe gehoorzaamheid aan het **Evangelie** en steunend op zijn kracht, samen met allen, die de rechtvaardigheid liefhebben en beoefenen, hier op aarde een enorme taak te vervullen waarvan zij rekenschap moeten afleggen aan Hem, die op de laatste dag allen zal oordelen. Niet allen die zeggen: “Heer, Heer”,

zullen binnengaan in het Koninkrijk der hemelen, maar zij, die de wil van de Vader volbrengen en moedig de hand aan het werk slaan.

Het is de wil van de Vader dat wij in iedere mens **Christus**, onze broeder erkennen en hartelijk liefhebben in woord en daad, zó **getuigenis** afleggen van de Waarheid en anderen deelachtig laten worden aan het liefdegeheim van de hemelse Vader.

Op deze wijze zullen wij in alle mensen een hoop doen groeien, een **hoop**, die een gave is van de Heilige Geest, opdat zij eens worden opgenomen in de hoogste vrede en het hoogste geluk,

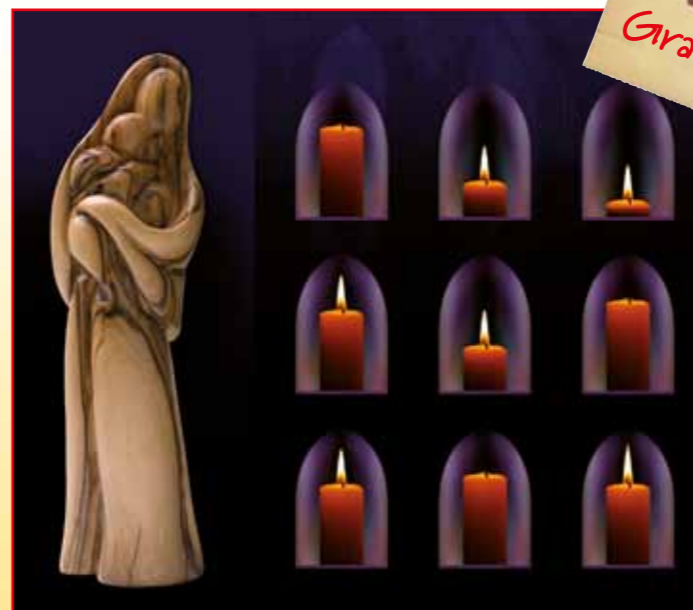
in het vaderland, dat verlicht wordt door de heerschappij van de Heer.

“Aan Hem, die door de kracht, welke in ons werkt, bij machte is, oneindig meer te volbrengen dan al, wat wij kunnen vragen of bevroeden, aan Hem zij de heerlijkheid in de Kerk en in Christus Jezus, tot in alle geslachten, van eeuwigheid tot eeuwigheid! **Amen**” (Ef. 3, 20-21).

Gaudium et Spes, nr. 93. Dit zijn de laatste woorden die het Tweede Vaticaans Concilie vaststelde. Ze geven aan het slot van het Concilie nogmaals de opdracht aan voor christenen in deze tijd.

www.bidmee.nl

Steek **gratis** een **kaarsje** aan voor uw **intentie** in de **digitale kapel** van **Kerk in Nood**

Kerk in Nood / Oostpriesterhulp • Peperstraat 11-13 • Postbus 1645 • 5200 BR 's-Hertogenbosch • T (073) 613 08 20 • F (073) 614 10 95
I www.kerkinnood.nl • E info@kerkinnood.nl • Bank 22.71.75.484 • IBAN NL64 FVLB 0227 1754 84 • BIC FVLB NL22

Gebed om Geloof

*Almachtige en barmhartige God,
Uw Zoon Jezus is mens geworden en heeft ons leven gedeeld.
U mogen wij vertrouwen zonder U te zien.
Geef ons meer geloof in uw aanwezigheid.*

*Almachtige en barmhartige God,
Uw Zoon Jezus heeft ons geleerd te bidden.
U mogen wij onze Vader noemen en alles aan U vragen.
Geef ons meer geloof in de kracht van het gebed.*

*Almachtige en barmhartige God,
Uw Zoon Jezus heeft ons geleerd lief te hebben.
U en onze naaste mogen wij liefhebben als onszelf.
Geef ons meer geloof in uw liefde.*

*Almachtige en barmhartige God,
Uw Zoon Jezus heeft ons geleerd te dienen.
U mogen wij dienen in onze naaste, die gemaakt is naar uw beeld.
Geef ons meer geloof in de weg van dienstbaarheid.*

*Almachtige en barmhartige God,
Uw Zoon Jezus heeft ons geleerd te vergeven.
Vergeef ons onze schuld zoals ook wij aan anderen hun schuld vergeven.
Geef ons meer geloof in vergeving en verzoening.*

*Almachtige en barmhartige God,
Uw Zoon Jezus is gestorven en verrezen.
U mogen wij danken, want uw liefde is sterker dan de dood.
Geef ons meer geloof in uw eeuwig leven.*

*Almachtige en barmhartige God,
Uw Zoon Jezus heeft ons geleerd open te staan voor de heilige Geest.
U mogen wij vragen om de bezieling van uw Geest.
Geef ons meer geloof in de werking van uw Geest.*

*Almachtige en barmhartige God,
Uw Zoon Jezus heeft uw Kerk gebouwd op het geloof van de apostelen.
U mogen wij eren in liturgie, catechese en diaconie.
Geef ons meer geloof in uw Kerk als uw instrument op aarde.*

*Almachtige en barmhartige God,
Uw Zoon Jezus heeft ons beloofd dat Hij zal wederkomen.
Aan U mogen wij vasthouden door trouw te blijven in geloof.
Geef ons meer geloof in uw toekomst en voltooiing.*

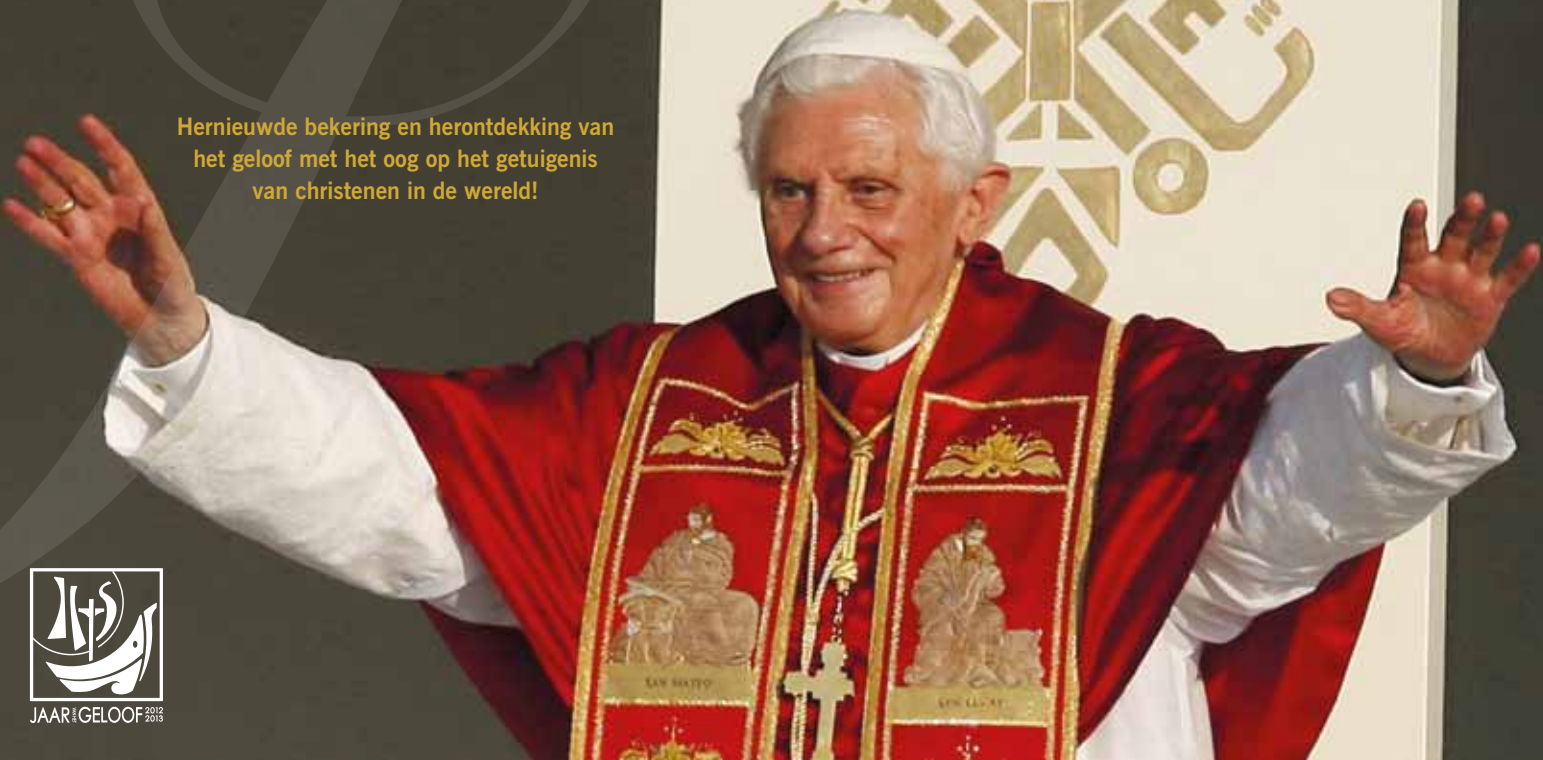
Onze Vader ...

Imprimatur + J. van den Hende, 2 juli 2012 Rotterdam.
Het gebed is in diverse talen via www.bisdorrotterdam.nl beschikbaar.

JAAR VAN HET GELOOF!

11 OKTOBER 2012 - 24 NOVEMBER 2013

Hernieuwde bekering en herontdekking van het geloof met het oog op het getuigenis van christenen in de wereld!

*“Christus zendt ons vandaag evenals toen uit
over de wegen van de wereld
om zijn evangelie te verkondigen
aan alle volken van de aarde.”*

Paus Benedictus XVI (Mat. 28, 19)

